

АДАПТАЦІЯ ГУМОРУ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ПРОБЛЕМИ ТА СТРАТЕГІЇ

Гумор як прояв суб'єктивного світу індивіда та емоційної сфери людини належить до універсальї людського буття. Сам термін «гумор» увійшло до лексики багатьох європейських мов із англійської, ставши загальноновживаним, тоді як сама концепція гумору, здатність відчувати комічне та сприймати сміхову культуру походять із англомовного середовища.

Варто зазначити, що гумор проявляється у багатьох формах — від словесної гри та пародії до сатири, іронії, абсурду чи чорного гумору. Кожен із цих типів має свої культурні коди, відмінні соціальні функції та особливі труднощі під час перекладу. Наприклад, британський «*dry humour*» ґрунтується на стриманості, тоді як американський часто апелює до гіпербол і гротеску [2].

Порівняння визначень поняття «гумор» у різних словниках та наукових джерелах свідчить, що універсального визначення поки що не існує. Водночас ключовими характеристиками є такі ознаки, як розуміння комічного, уміння бачити й демонструвати смішне, поблажливо-іронічне ставлення до дійсності [4]. В основі комічного лежить розбіжність між буквальним значенням висловлювання та його підтекстом, що може варіюватися від часткового збігу до повної протилежності, як у випадках іронії, сарказму чи сатири [1, с. 12].

Переклад гумору становить одну з найскладніших проблем міжкультурної комунікації. Основні труднощі мають як екстралінгвістичний і культурологічний, так і суто лінгвістичний характер. Гумор відображає національний менталітет, соціокультурні реалії, актуальні теми суспільного життя, особливості спілкування тощо. У мовному вимірі складності

спричиняють уживання розмовної або зниженої лексики, каламбурів, гри слів, ідіом – елементів, які часто не мають безпосередніх еквівалентів в іншій мові.

Під час перекладу гумористичних висловів, наприклад із англійської на українську, форма може виявитися важливішою за зміст. Тому перекладач виступає міжкультурним посередником, покликаним відтворити гумористичний ефект, зберігаючи рівновагу між змістом і структурою. Основна проблема полягає у виборі пріоритету: передати задум автора чи відтворити форму каламбуру. Метою перекладу є викликати в одержувача аналогічну емоційну реакцію – сміх через невідповідність плану змісту та плану вираження [3, с. 213].

Передача гри слів є особливою перекладацькою складністю. Нариклад: *England doesn't have a kidney bank, but it does have a Liverpool.* – В Англії немає банку нирок, зате є Ліверпуль (*liver pool*).

Розуміння гумору іншої культури передбачає знання її цінностей, світогляду й соціальних контекстів. Те, що є смішним у межах однієї культури, може бути незрозумілим або навіть неприйнятним у іншій. Якщо гумор базується на незнанні певних реалій, допомагають пояснення, але у випадку гри слів або римованих жартів пояснення руйнують ефект несподіванки – головний чинник комічного.

Прагматичний аспект гумору полягає в його здатності «грати» із соціальними нормами, цінностями та очікуваннями, створюючи контраст між формою й змістом: *I don't want any yes-men around me. I want everybody to tell me the truth even if it costs them their jobs.* – Я не хочу, щоб поруч із собою були помічники. Я хочу, щоб усі говорили мені правду, навіть якщо це коштує їм роботи.

Синтаксичний аспект гумору також часто використовується для навмисного порушення звичних структур і створення комічного ефекту. Такий ефект може ґрунтуватися на нелогічному підсиленні ознаки, як у відомому вислові Дж. Орвелла: *All animals are equal, but some animals are more equal than others.* – Усі тварини рівні, але деякі рівніші за інших [5, с. 59].

Сучасний англомовний, насамперед англійський гумор, через свою особливість і специфічне використання мови, часто важко перекладається українською і може бути нелегким для розуміння українськомовній аудиторії.

Переклад гумору має вагоме значення для забезпечення міжкультурного порозуміння. Ефективна передача комічного сприяє не лише збереженню смислу, а й адаптації тексту до культурних очікувань цільової аудиторії. Перекладач має враховувати мовні та культурні особливості, аби зберегти атмосферу оригіналу. Основна стратегія перекладу англомовного гумору полягає у відтворенні змістового, а не структурного рівня висловлювання. Часто переклад вимагає трансформації оригінального тексту, але без втрати його смислової суті та комічного ефекту.

Отже, Успішна адаптація гумору в перекладі можлива лише за умови глибокого розуміння культурного контексту і мовної гри оригіналу. Перекладач виступає не просто посередником між мовами, а співтворцем, який відтворює емоційний і прагматичний ефект тексту. Уміння знайти баланс між точністю змісту та природністю звучання є показником професійної майстерності перекладача.

Література

1. Болдирева А. Є. Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі романів П. Г. Вудхауза) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. Одеса, 2007. 24 с.
2. Attardo, Salvatore. *Linguistic Theories of Humor*, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 2024. 426 p.
3. Encyclopedia of humor studies / ed. by S. Attardo. California : SAGE Publications, Inc., 2014. 931 p.
4. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. *Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary*. URL: <https://www.merriam-webster.com> (date of access: 08.10.2025).
5. Sherrin N. Oxford dictionary of humorous quotations. A foreword by A. Beaton. Oxford: Oxford University Press, 2009. 167 p.